

מבוא קצר

בשיר ושבח לאל נורא עלייה זוכים אנו לעמדו בשעריו הופעת הש"ס בהזאה מפוארת זו אשר הרבה ממחשبة ודמים תרתי ממשמע הושקע בו כדי להקל ולהאריך עיני הלומדים, כליל המעלות בתכליות השלמות (וחפהלתו לאל בורא עולם, שנוכל להוסיף ולהמשיך לפאר ולווטם תורה אלוקית) ולתועלות המעניות הננו לפרט כאן בקורס אמרים את שלל סגולותיה של הזאה מפוארת זו.

לבתו או לתלמידיו על הגמרא, פירושי רשב"ם למסכת בכ"א בתרא, ואשר נדפס כל דברי רשי"ל מלוקט בסוגיא הגלמתה מאיר אויר של שלימות ברכבת שיטת רשי", ובמיוחד לאוותם בקבוקות אשר רשי"ל פרש כל' על אותו אדר ויבוא על הרכבתו של חברו הרה"ג מאיר דוד בן שם שליט"א.

לעווי רשי"

הוספנו על הדף את הליעים שברשי"ל וכן מתרוגמים כל הליעים שברשי"ל, מדורו זה נהעה מתרוך ספרו החשוב של הרב הגאון רבי ישראלי נקאווצקי שליט"א רב בית הכנסת "אליעקב" לנידון ספר הרגנס הלע"ז ורב תורתו לו שניג איננו בטובתו עין, ישלים לו ר' שכר כפול מן השמים. וכיודע ההנעלת להבנת הליעים שבקב"ר רשי"ל בספריו והמאירים את דבריו.

מוסוף תוספות

בהתיעצות עם גוזל' ומאורי ישראל שליט"א נספ' החירות המשויך במכה מסכתות, בהם נדפס הוספות והשלמות על התוספות שנילק מתוך משנתם הבוחרה של רבותינו הראשונים כאשר בדבריהם מישלים ומבראים את שיטת התוספות (מען טספ' רשי"ל שנדפס כבר על פירש"י) ותקותינו להשלים ולעדך חיבור זה על כל הש"ס. משות חיבור מהוויש זה להאר עיי המעניין בדברי התוס', ולהעלות נticב' מדברי הראשונים ביביאו דבריהם. אך עדין יתכן כי הראשונים לא נתכוונו בהא לדברי התוס' ואינם עליים בקנה אחד עם דברי החסת' עיי' פס' להורה, כי על הא העמל הרב שהושקע בחיבורו זה להדרת לעומק והבנת דבריהם אך מפאת עומק דבר הרראשונים עוזר' ניתן לומר כי חיבור זה הוא רק בדור העזה בפשט דברי התוס', ועל הלומד לעזין בgent' ומוקד דברי הראשונים לומד על אור דבריהם.

פירוש רבינו חננאל

לモתר לחכבר מילום על חשבות דבריו של רבינו חננאל אשר כל דבריו דברי קבלה. וכבר ונכח החוואתיש מכון לב שמה להוציא לאור מהדורה חדשה של ספריו רבינו חננאל עם הוספות חשיבות והערות והארות תיקנים ותגרות אשר נתקבל

אור חדש

כל סדר הגמרא עם כל פרשיה כלם, ראשונים ואחרוניים נדפסו מחדש ובאותיות יהירות ובשימות לב מיחוד לתגניות באופן זהה ונהר לעין הלומד כאשר לניד עיניים עמד דברי רבנן של ישראל, רבי עקיבא איגר ולה' ברקדותו לש"ת: כי לדעתו הנפש בתופעת הדעת מתורהות וכוכנה מתעוררת מתרוך הלימוד בספר נאה מוהדר וכוי עילל'ט. כן הושם גיש על המרווחים בין האותיות להעמידות בעזרה בהירה ומאירה.

גמר רשי"ל תוספות

נשח המתרא ע"פ השוואת מהדורות דפוס וילנא, ונציא, של'ה, ייטומיר ועוד. ואשר היה מעות מתוקן הדפסן כפי הנוסח המקורי ע"פ הגהה מותקנת ומוקתק, ובמקומות אשר לא היה ברור כי הוא מעות דוכלה צין והתיקו במסורת הש"ס.

כן הוא בפירושו של רבנן של ישראל - רשי"ל אשר הוגה ווקף מכל המעיינות שפלו בו נכמורות הדורות בהשוואה ע"פ מהדורות הישנות ותבוי ד' נידים. וכך המקסם להורות המכון התלמוד היישראלי השלם ולטמלה הדעת הרה"ג ר' הושע הומר שליט"א עבר הסיע שדגש לוי מאוצר הכתבי ז' של הממן.

וכן בעשائر התוספות שפלו בהם טיעות ושגיאות הוגה עלי' מהדורות ישנות בנהה מדויקת.

מוראי מקומות ברשי"ל ותוספות

על מל' רב השוקע להוספה ולהאריך ברש"י ותוס' ציוני מראי מקומות כאשר רשי"ל ותוס' ציינו לגבי הגמרא מבלי לצין' המקום המדוייק ובגנו לפעמים כתבו רשי"ל ותוס': כמובן בפרק קמא, ולא ציון והדר' וילאה הלומד לרעת מקומו המדוייק. ולזאת הושלמו הרבה מראי מקומות המדוייקים, בסוגרים מרוביים.

מוסוף רשי"

חיבור מרוי של השילמות מפיויש רשי"ל. מקומות אחרים בתנ"ך ובמקצתות אחרות וכן מותק פירושים המיחסים לרשי"

הלה ובספרי הפסק, ונר מצוא - היעו הצין כמה מצוות והלכות כבר נזכר) אשר תוללו רבה ונדרלה, לכל כאיש שעיר הפסק, אך מעתה גודל ההיקף בחיבור זה היה חסר בו ורבה מהלכות, וכן נשתרשו בו טעויות. מהדורותינו זו והשלש ררבה מההדורות, ותוקן המעוות והזהר ברכ פאר והדר.

הגנות הב' ח

הגנותיו היקרות של וב"ח המתארות ומילבנאות לשון הנגרא ורש"י ונוס" ופערמים מושיב בקדוז קשיות בשינוי לשון כידוע לכל מעין. אך לפעמים נגזר גזלונד לעמוד על השינוי אשר הב"ח עמד עלייו, ולשם כך נסמך מהדורותה זו כי כל מקום אשר בבח" שינה והגנה לשון הגמara או רש"י ותוס' הדונש והובלט בצהורה בהירה שיעי הנוסח אשר העמיד.

מלבד זאת הוגה ווקק דבריו מטעויות שנכנטו בדבריו במוציאת הדורות, והנוראים לאו הבנן, ובמהדורותינו החרונו עשרה לישונה ליקות דבריו מטעויות אלו עפ"ם מהדורות שניות.

גlinin hash"s l'reuk" a

גlinin hash"s לאו ישראל רבייט עקיבא איגר וליה' תוקן והשולם עפ"ם דפוס זוטמיך בכמה מרגליות מדברי ובינו. וחידוש במהדורותה זו כי גם על מסכת ב"ב הופפסו הglinin hash"s על הרף ולא בסוף המסכת.

תורה או'

החדש גודל להשלמת הבנת הפסוקים שהובאו בוגרא, כי כל הפסוקים ציטו והובאו בשלמותם על הדף, דם המברצ' צורת הדرشה הנלמדת מהפסוק.

ועד עספ' היבר מיהיד בגין הפסוקים בסוף המסכת, שעתהבר עי' הגאנן רבי מרדכי דוד ובין אדומ"ר מסארכענען שליט"א ובנו הרה"ג יהושע ורבנן שליט"א תשואות חן להם. המכארים בקצרה וביסודותיו הדריך של הלימוד מן הפסוק. בחיבור תורה או', מושם-מה היה רב בו החסר של ציונים למקראות שהובאו בוגרא, ובמהדורותינו השתרעלו להשלמים.

החסר בתבאתה כל ציון המקראות.

משניות סדר זרעים וטהרות

כידוע כי משניות וועס' וטהורות אין עליום הלמוד בבל', لكن חיבורו עלייהם גודל הרשותים חבור שלם, וכן נתנו לצער את התגליות ופרשיותם מתוך ספר הגמוא כאשר סדר וועס' נדפס אחורי מסכת ברכות וסדר טהרות אחורי מסכת נדה ומפעת חומר אמצעים נדפסו באתיות כתנים ובczęפיות.

במהדורותינו זו והדורות משניות אלו ברוכ פאר והדר כראוי לערכם הרב, מלבד זאת ניתנספו בהם הרבה הוספות קירות

ברוב חיבת אצל כל חובי ביהם". ד. ועל פי מהדורות זו הדרפסו את פירושי וביתו חנאל על הש"ס (פרט למ"ס פסחים מסיבות טכניות) ובמסכתות אשר עדין לא יצא מהדורות החשובה הזו של רבינו חנאל, הדרפסו את פירושו וביתו חנאל בଘאה מוויקת וב讚פום חדש. הייחוש גדול במהדורות זו כי גם במסכת ברכות שלא נדפס בה עד עתה פירושו של ר' ר'ח, ובמהדורות זו הוכנס גם למסתכו זו.

תוס' ר' י' חזקון

על טס' קדוושין, נערך ונסדר מחדש עם הפסחות ותיקונים ובכים עי' הרב הגאון איגנזר ארייאלי והוא עפ' כת"י שנמצא במכון ייד הרוב הרוצזון, וכן נספה בו מורה מקומות. הן ידוע שכבר באחריות דבר בדפוס וילנא פקפקו על הקביעה של"י וזה מכעל תום ר' י' חזקון וכן לאחרונה עי' מחרקים התברר שהוא כי של רב' אברם מן ההר. ועם כל זה ראיית לנוון ששਬש הדורות ובינם שם הכותרות כמו שהיה עד היום כיוון ששבש הדורות ובינם ציטו לבעל תום ר' י' חזקון.

מוסאות הש"ס

חשיבותו הנדולה של ספר מסורת הש"ס עדעת, הן בעיינו החשובים למקומות אחרים שדי רברם, וכן בஹאותי הקרים. חיבור זה מתחרב באמצעות עלי יי' שלשה מדולין הדורות הג"ט היושע בעוי הג"ט יוסק שמואל והג"ט שיעיה פיק. (יעיין בדף השער) חיבור זה הוגה ונדרפס מחדש ונדרפס מחדש, קראי על רעדנו הרוב.

השלימות הגנות והערות

במהדורותה זו והושלמו כל חסירות הש"ס שהושלמו על יי' הגאנן הנוצרי, ושיכלים לנמרא, ובמהדורותינו הושלמו להחים לפיקום על הדף. (מלבד תיבות מיויחדות שליט'ו בכל הש"ס במקומות גוי' תיבות עוכד לוכבים, ובמקומות משומד כתבו מומר, ובמקומות גمرا כתבו ש"ס, תלמוד. דבורה לא החווית והביבות בכםקו ווי' בעורה זו כאן).

נתוסף תיקונים וגנות ועוד הערות קורות שנות והלכנו במסורת הש"ס, אשר בכדי לא לבלב עיני הלומד לא הריבינו באותיות ומדורנים פרדים ליענאים אלה, וככללו במסורת הש"ס, אשר גם במקורה מתחרב על יי' השלימות של שלשה גודלי עולם.

מסכת קדוושין נתלבן ונערך ובפרק עי' כת"י ומהדורות ישנות בהסתפק מקורות הערות וצינאים אשר אין ערך לתועלתם וכל ההערות והתקיינות שובזו במסורת הדש"ס.

עין משפט ונר מצוא

חיבורו עין משפט ונר מצוא, (עין משפט - היעו הצין למקום

כמובן בדרכיה בדקמה למשניות (בסדר עבודתנו) עד
כى נתן להיאמר על משניות אלו כי פנים חדשות באו לבאו.

מסכת זבחים

כבר נדע בשערם כי גוזלה המבוקה במקצת ובאים רבי
בזה השיבושים והטעויות וינה גם בספר החשוב של רבי
בעל אשכנזי שיטה מקובצת אשר הכינו מאור על הלומד.
במהדרה זו הדפסנו מסכת זבחים ע"פ המהדורה הנפלאה של
מסכת זבחים אשר כבר פקיע שמייה בתוי המודרשי כי זהה בה
אכינו והשיקע בה מואדו לאירה בהגנות ותיקונים ע"פ כת"י,
וההדיר מוחדר השיטה מקובצת וכבר שבחה ומוגנה גוזלי^ו
ישראל. ובמהדרות ש"ס זה נדים מסכת זבחים ע"פ מהדרותינו
המפותאות של מסכת זבחים.

תוספות כ"י על מסכת נדרים

פנינה קירה, והיא פירוש התוספות על פרק גURA מארוסה
במסכת נדרים שהוא חסורי עד הנה, ובו"ה השלטן החסר
ע"פ כת"י שונטרפס באחרונו בספר הגנות והשלמות מת"י
למסכת נדרים בזאתה מפן התלמוד הישראלי שלו,
בעירicity של הרה"ג רבי הלל פרוש שליט"א התודה וברכה
למכון הגיל על הרשות שעתו לטחנתש בו.

הגנות תוספות נזיר

דוע לכל הלומד מסכת נזיר הקשי הייחודי בלבד
התוספות תלך ערך דינרו החשוב הרה"ג הרב או"ר סלע
שליט"א חבויה והשוכן תוספות נזיר לאבו ולפרש כל דבריו
התוספות במסכת נזיר. ומ谈起 ספר זה הדפסנו מדור מוחדר של
הגנות על התוט' ברשותו האדריבה של המחבר שליט"א.

פסקין הרא"ש

כאמור לעיל בדברינו כי כל המפרשים כולם נדפסו והוגשו
מחודש, מעלה מיזחת נספת בפיירוש הרא"ש צוין על כל
עמדו בראשו על אינה דף בגמרא הוא מדבר. בכמה וכמה
מסכתות נזיר ותוקה הרא"ש בעריכת ישוחת מת"כ, ובהופפת
מוראי-מקומות והערות, השלמות והוספות בהגנות
אשר ע"פ כת"י וכן ספרי קרמן נתנאן ופלפולא חרפתא
תקון והושלמו בזינו רראי מקומות ותיקונים השובבים
ובו"ה היד נתניה להשלמים כן כל מסכתות הש"ס.
הגנות גוזלי ומואר הדורות על הרא"ש נדפסו על מקום
בדרכיו הרא"ש להקל על הלומד.

מהדרש"א מהדרש"ל מהר"ם

ספריהם של שלשה רואי עולם אלו אשר פירושו

הגנות וחידושים

כל מפשי ומגנו השר"ס לדורותיהם נלקטו ונקבעו ייחידי אל
מקום אחד, סודרו על פי סדר הגמרא בכדי שלא יצטרך הלומד
להփש ולדריך בדבריהם להוכיח אם עמדו על הקשי שעמדו
אתם והשופת. לשוני הראשונים השלמות והערות, תיקונים והופתות.

הגנות והමורש"

יש לעין כי הרבה מהתוקנים צוינו גם במקומם על אחר
בגמואו כדי להקל על המעניין.
בכדי להקל על הלומד העמדנו נוקם מדור חדש שום ה של
הגנות וציוינים בסוף המסכת, כדי שידע הלומד כי מוקם
בסוף המסכת ולא יצטרך להփש ולדריך אחרים. כן סיידנו
במדור זה נס כל הגנות וציוינים על הרה"ג והרא"ש, ומהדרש"א
אתרי סדר הגנות וציוינים על הש"ס בסוף המסכת.

הגנות והමורש"ם וענין שמואל

שתי מרגנליות קירות נטספבו הגנות והමורש"ם
אשר כידוע באחד-שם הגנותיו היקרות והקולעות המעריר
ומציגו לספר גודל ההורות בקבאות הפלאה. וכן העורות
קיימות עני שמואל אשר חיבור וקינעה האנן הנגדל ר' שמואל
אהרן רובין ול"ה מקארטשין.

מהדרי"ט אלוי על מסכת בכורות

כבר פקיע שמייה של הספר הגפלא מהדרי"ט אלוי על מסכת
בכורות אשר שכחו הילוחו כל גודלי חקי לר, ונדרס
במהדרה ויליא באותיות קינות וצופות. וכי נטה מהדרה זו
להדפיס על פי מהדרות הגר"ר ברוך אויריך זל"ה והגר"ר אהרון
מרדי שדמי שליט"א אשר ערכו ספר והבטוב טעם בעריכה
מחודשת ובאותיות מאירות עיניים קראו לערכו הרב.

רי"ף ומפרשין

מפתח גודל השיבות של הלימוד בספריו הראשונים הרה"ג
ומפרשי בעל המאוור והרטב"ן במלוחות, נערכו חבירים אלה
מחדר ונדפסו ברוב פאר והדר באופן מיוחד שיחיה באפרות
לגדיל האותיות בהירות ושלמות להאר עני הלוויים
ולהרוחיב דעתם. יש לעין כי עם כל הטורה הקפדי להדרים

הרמ"א. אך כדיוע נדפסו ספרי המורדי בczęściach
וללא פסקות ומקרה למצוה בהם דבר חוץ. לאאת ההדרון
ספר המורדי בהזאה מחדשת ממורדים ראיים, ובעניין
שmeno דוש על היסים המבדילים בין העניות והחלות להאריך
באות בוטל כאשר כל נסח הגמרא הוא באותיות מוכבעות
יעי הלומד.

תוספთא

פלס ומאוני משפט לה' (משל' ט, א) פלים והמאוני
זה המשנה, משפט זה והתלמוד, לה' זה התוספtha (ירושלמי)
שלחו הוריות. בהל הודה לה' יתרך שמו לעד שמחים
או להגיש לציבור לומדי התורה ועמליה את התוספtha
ונע' בتعليق מהדורות ובאותיות אחרות עיינן, ועיינן
צפויות שע"י מפעלו זה תחזר עותה ליטוד התוספtha
ליישנה במידת מוה.

בצורת הר' המקורית, אשר ידוע הותעלת זו ליכירון והוא כי
רבים מגדולי הדורות ציינו בדבריהם ע"פ צורת הרף שנדפס
עד הנה. עוד הוספנו כי הדגש תחילת הדיוקרים בר"ו וטמק"
באות בוטל כאשר כל נסח הגמרא הוא באותיות מוכבעות
ומאיות.

ספר כתוב שם להראב"ד מכ"

במהדורה זו הכנסו הספר החשוב כתוב שם לרבי
הראב"ד מכ" בהשנותיו על רבינו הבעל המאור אשר אין ערך
לחשיבותו.

ספר המורדי

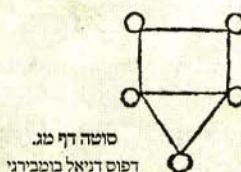
מספריו היסוד בעולם הפסיק וההלהה הרי הוא ובין
המורדי ובפרט לבני אשכנז והולדים לאור פסקי

מבוא לציורי הש"ס

כבר מימות הגאנונים גנו מזאים שענגו לעיר בתרן פירושיהם כדי לכאורה את הטעויות הקשות הטenuousות ביאור.
כמו שמצאננו שרב איין באן בפירושו למשנה, (ילס פיק' ביב' א) ציר צורת חילון.

כמו כן הרבו וברתו הראשונים לצייר כל דבר קשה. ורק רשי' ותוס' במקומות רבים ציירו בפירושיהם, כדי לכאורה את דברי הגאון.
ואכן ברוד כבר בכת"י של רשי' עצמו היו מושלמים צירום. שורי' אכן מזאים שודתון, שהממלידי רשי' דינם בציירו. רק
הוא בתוס' במנחות (ז) בעניין צורת לחם הפנים, הביאו: "ומה שצער בקונטרס צורתו כהו", ודנו שם בציירו של רשי'.

לדפוס, בעיר שונגעו שבאיטליה, ע"י המודפסים בית פיזרו.
33 שנה ארכה והופסת הש"ס הראשון, ועודין לא צו נמר
להדפס את כל הש"ס. כי הדפסו רק 23 מסכתות בלבד.
רק בשנת ר' פ' בונצאה שבאיטליה, החל המודפס הנכרי
דיאלא במכיריו להדפיס את הש"ס כולו. ובמהדורה זו קבעו
המודפסים לדורות את מניין הדפים שככל מסכת ומסת. אך
בנוגע לציורים, עדרין לא אפשרה מלאכת הדפס דוא להדפס
את הצירום. ובכל מקום שהה ציר העיארו המודפסים
חלו, כנראה לפחות צוין והשלמה עצמת של הציר. כך נבעו
המודפסים בכל ציורי הש"ס, למעט צוין אחד בלבד, במסכת
סופה, שטסיבה לא ברורה זכה וצירוחו בדפוס זה.

מגבילות העתקת הצירום - התקופת כתבי היד

מגבילות הצירם רבות הן. לפי שאמם בהעתקה דברי הראשונים
היה על המעתיק להחות את הכתב, ולאחר מכן לדיק ולהעתיק
בשימת כל מה שקרה, ותו לא, לעומת זאת כשבא להעתיק
צירם, היה עליו להיות ת"ח ולהדרו לעטוף כוות הצירם, כדי
לדעת מה דרש ממנו, ולא די בהעתקה נגידא, כי בשירותו כל
קו יכול להיות בעל ממשימות מיוחדות, וההוספת קו דק משנה
הצירו מ"כ" מפולש "לטבי סתום", ו"טוכה בעלת י'"
דפנות "לטוכה בעלת ד' דפנות". ורק לעומת העתקה נגידא,
שדי לו מעתיק להיות בקי בצורות האותיות. ואם הכותב איט
ת"ה, הר' העתקת הצירו דומה למ' שמעתיק כתיבה בשפת סין
בליל הזכיר את הכתיב.

הדפסת הש"ס ללא צירום

עם רובו השים הוציאו הדרפוס, והספר היהו הראון והראשון
שהופיע בדפוס היה פירוש רשי' על התורה, שהודפס ברג'ין
די קלבריה בשעת ר' ל"ה. רק לאחר מכן הובא לאשונה הש"ס

כל מעות סילת ובירר הכל בשכלה הэк והטהרה. לא הניח דבר
ונגול ודבר קפטן שללא התפרק וכו'. ידוע תדרשו שהאגם של הגאנז
האנג'ל' שהמם העתקנו אלו התנהלות היי רומן דפסם בומבריגי
הרראשו"

ונמי לנו גדול מהמהרש"ל שעליו סמכו כל גודלי הדורות והכינויו את הגהותיו לתוכן הש"ס עצמו.

כלכית אפוא, שהמוכרש כל' ציר את הציורים, ועל פי הגהותיו מוכת"י בצד' הש"ס הוציאו המורפים את הספר חכמת שלמה.

עשיית הציורים

כאמור שם סימן טובות לומר, שצורי ה"ש ס"מ שעדפו בדור פ" רשי ותוס', אינם אוטם צירום שבאמת עשו, בכלל קושי העתקת הצירוי עי' המעתיק, ומורח החום מאיו שיצאו הצירום מוחתת ד מחריהם ועד שם הופעו ברופם. ונוספו על כן, מגבלות הרופם דואו לאזרם תבניות משופרת כפי הנדרש.

מגבלות הדפוס

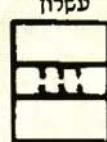
דפוס וולנא הוציא בסדר קדושים בעדי הגם את פירוש השיטה מקובצת מכתיק של רבינו בצלאל אשכנזי צ"ל והעירו מופשי ש"ס וליאג כי "עתקנו מילך מגילון השם שלו שנמעיא בירושלים". ואכן כשעהגנו לעזרו בשיטה מקובצת מהות (כד). לא היה מוכן החיזור דין, ומצען שכת"י עידין קיים בירושלים. ולאחר ייון בנהך הכת"י מתרבר שר החיזור אכן געתק ממש. אך גנול מגבלות הדפוס דאו שהיה קשה לעזיר בעיגול ציריו בריבוע, כמו ב' בדפוס דאו היה קשה לשלב את המילה "עישרין" בנהך החיזור, ולכך הוא נקבע מעלי. אמן לאור התקדומות טכנולוגיות הדפוס, וההשאף לעזיר את אותו ציר מאותו המקור בוצרה יותר ברורה ומודוקת.

הצ'יז
במהדרה
ז'

הציור
כל גליאון הש
נורח"ג

הציג
בדפים
ויליאם

הצ'וריים במחדרה זו

וברמות דיק הודהה לכתב יד, מה שאליה ניתן לעשות בדפוסים
ובכלנו, ניתן להאמיר כי אפשר לצויר כיום בדפוס, את הציורים

לא מעת זמן ללח עד שהציורים באו בדפוס, במקומות בהם דפי גמרא. רקס בעשנת תנ"ז, קורב למאהתים שנה מאה כבר והודפס יה"ס כולם, צו חקל מהציורים לבא למקוםם, עי' המופץ גנדר' יששכר בעריכן, שהודפס את הח"ש בפרינקופרט דארדר. והדפסים גם את ימייר' הש"ג, אם כי לא惆בולם.

המקור לציוורי הש"ס

מגואה שעדיין לאלו בספרים שכבר תיב, ועוד שהודפסו היזירויים
לראשונה, עברו כאמור כמאור במאתיים שנה. לכן יש להניח שב모ין
הדרפסת העזירויים לא היו במנגנא כת' ריבים של רש' ותוס'.
שםnames כלו המודפסים לשאוב ממקור נאמן לעזירויים. א"ב
שנאלת השאלת, מזו המקור לעזירויים שנדרפסו בתוך הח"ס.
תשובה לשאלת זו, אפשר למצאי בתוך דברי המודפסים עצם.
בבש"ס בערנון מספרים המודפסים כי הגיאו את הש"ס מתוך
ספריו המכורhey של, המורה"ש, א. המורה"ס מלולבלין. וא"ב יש
להניח כי גם עזירוי הח"ס נלקחו מותק ספרים אלו. גם בש"ס
ונודע שהדפוס הדין מוה"ר ליב בן מוה"ר שמואל אב"ד
פפ"ט [בעל מסותת הח"ס], אשר עדות החד"א "הרוכה
לזכות הרבים להציב ציונים ומורה מקום בש"ס והרמב"ם
כלל התלמוד עשר יdot ממה שוויה קודם לדפוס], מעיד הרוב
המודפסים כי ללחך את העזירויים מותק ספרי המורה"ש.
ל.

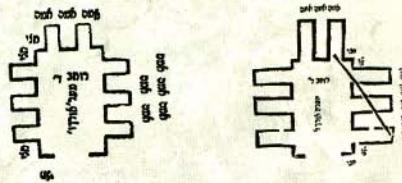
כטר חניטה שלמה למועדן - מקור אמן לעזרו הש"ס
ב'ינו הנדול המודרש'ל שהריה רבנו של כל ישראל, זכה להעמידה
את גירותה הש"ס על תילה. כמו שמעיד עליו מון החתום סופר.
(בסכמתו שונען לספר צורה לבניי.)

של ציון, כי רבינו הגדול מנה נפשיה בשנות של "ג", והഫחתה הש"ס
לראשונה והיתה בשנות ר"ב. אין יש להניח כי תחילת לימודו
הייתה עביך בכת"ש שאותם קיבל מגדולי הדור שלפניו, ובודאי
לים ביררו מכך למלוא מתחן כת"ה היותר מקוריים ומוסכמים.
כנראה, כאשר יצא לאור עולם הד"ס בדפוס, ראה מהר"ל
את הצורךಲבן את הירסה האמיתית ע"פ מה שקיבל, ולתכן
את השינוי והנוסאות המשונשות, שהՃרשו המופשים.
וחזר הנהתו שעל גליין הש"ס שלו, שבו למד בישיבה, הופכים
ספר מיוחד שבו העיתנו כל הנהתו, וככללום גם היזירום שצייר
לגל גליין הש"ס שלו, שהוא מודפס דינאל במכבירו. וקראו שם
הספר "חכמת שלגניה", ואבדות המכבריים:

זהו מעשנו הגדול אשר עשה, לא הניח מלהשיג נברות רשי"י
תוטם של קלף ישנים ועל פיהם ועל פי הפסוקים ר' י"ה ומכ"ם
כג"כ הטור וכבעל העורק ושו"ת ראשונים ואחרונים, תיקון

אלא כוורת המכין, כי שדים מוציאים בראשב".ם. ותו לא. לאור שוחפשו במורה"ש א" וופס"ים ישען, מעאנן כי כל הרופאים צירו את אותו הציר. רק בדפוס ראשון, משנת שע"ב, נסיך בציר זה וכמ"ן קישוק"ש באלכסון. ומתהילה נראת הדירה, כי יישן הרופים גורם להוסוף קו זה שלן בכוננה.

אמנם, לאחר העין התברר, כי הוא עיקר כוונות הציר. שבועה בא המורה"ש א' לבאר את אופן הבריקה, רק שתהיה באלכסון על פין כל המכין.

דרכַ עֲבוֹרֶותִינוּ

במקומות שנחלקו לרובוטינו כדייד יש לוייר, הערתו על קר בהגנה שונדרפסו בעידי הגם. במקומות שלא היה שייך לדובין את היור, גם לאחר יציאה וגם לאחר עיון בדפוסים ישען, השארנו את הציר כפי שנודפס בוליאן, והערתו על קר. גם במקומות שיש מעות דמיות, לא הרחבן עיו לתקון מסכרא בתרח' השם עצמן, אלא השארטו את הציר המשובש, וציוו טסף האצבע לצד, בתרח' הגהה בלבד. רק במקומות שנמצאו סוכין בספריה המורה"ש, ב' מהר"ש, או דפו", שיעיט את הציר בתרח' השם עצמו לפי הציר הנקון.

ואנו תקופה, כי עבדותנו ואנו והיה לסתעטלת הלומדים די בכל אחר ואחר.

הודות והברכה
להר"ג ר' שלום גروس שליט"א
על העמל הרוב בעיריכת הציורים

הישנים. לאור זאת, ולאור העוברה שצווית הש"ס המודפסים לא יצאו מידי מחבריהם, כאמור, יצאו בעבודה מקיפה בונשא זו, אך רק כמעתיקם בלבד, אלא נעשו עבורה מעמיקה וסודית לבלק את ציריו הש"ס. שהו רואים לעולות על שולחן מלכים, מאן מלוי רבנן. רק שבאותם היו בבחינת עוז לומדי הסוגיות.

יש לנו, כי בראש וראשונה למול עניין היו הציורים כמו שנדפסו בדפוס וליאו, על אף שיש בהם לא מעט שיבושים, לפי שאין הם היו לעיני גזרי האחרונים, ועליהם נסכו הערות המפרשים. לא חסכו מאמץ והשננו את ספר חכמתו מרוכז דפו", שהוא המקור הנאמן ביותר בחינת עדות ראשונה מרוכז של ישראל עציירים עפ"י מוסלמים. צירום אלו איפוא מוטבעים בחותמת המלך שלמה [שלפעשה הוא המהיל לנו גם את הגישה הגונה בש"ס עצמו], וכןן הרוא שציריו הש"ס היו על פין. ובמשך עשרה זו, לא מעת הדעת צוריכים להספיק ולחשוף ולפשפש בדפוסים דרושים, כת"י חשובים, ספרים שכתבו ודו בנושא. ולמעשה כפי עדות מודפסי השם"ס הראשונים, כי אם הם בנו את הציורים על פי העקרונות הנ"ל, נשיים גם את הציורים על פי לימוד מעמיק, בנוסח למקור. שטמכו העתקו את העיזור.

חידושים הלוות מהר"ש א' - ופוס ראשון

כנה חשוב לעין במקורות והדברים, אפשר לו לחוץ מהציר המופיע במורה"ש א' בביבה בתראה (קב ע"א). שם סוגית הגמי עוסקת בין המונא צבר בשדה, כיצד עליו לבר אם און אין או שכנות קברים. מבאר המורה"ש א' ברעת ר"ת שם, כי צוריכים למדור מהבר שהמנצא ראשון, והמודידה תראה באלכסון. זה, "הרי הוא עומד באמצע הcock שבודק וכו' ואחר קר הולך באוטו אלכסון עד כל אורך המכין, ומסיים האלכסון באמצע סוף כך שלישיש שם הבדיקה כהה". ובדפוסים יש ציר זה:
לאחר העין, לא מבואר מה היא כוונת הציר. לדכורה אין כאן

התודה והברכה

להרב מנוח מונדל וגשל היי' בנו בכוור של אבינו זיל שלאל תנ' ולא שקט עד שכערות ראל הגניענו עד כה, שזוזו וזה היה בבחינת מה שאמרו חיל אין כל כל עשב ועשב מלטפה שאין לו מיל בקייע והוא מכבה אונט ואונט לה נעל.
למנל הדגל והרב אברהם איביינך היי' שהשקי ומשקע וועשהليلות כיסים כדי שזיא כל דבר בכל היופי ובפרט בתהלמוד בלבד שהשקי עאי מילכ בוחותינו למא' זיא והדבר בהרהור ובשלמות.
להרב אהרון מנש היי' ראש טפון שלומן מלכים שה' אינה לדרכו להלאת הקודש שעמל רבת עד שזיא דבר נאה ומטעון הוואי ולעלות על שלומן מלכים.
ולסימן דברינו עתידי עתירה, פאי עטן התורה, כי ישלה לתעוורה, להניל תורה ולהלאוריה, להוסוף אהבתה ואורה, עדי נכה בבואה נאל הכריה ובכינוי בתרח' הברה, השטעה בעגלה במרה.